

I

(Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser)

UDTALELSER

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

EØSU'S 537. PLENARFORSAMLING, 19.9.2018-20.9.2018

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om kunstig intelligens: foregribelse af konsekvenserne for beskæftigelsen med henblik på at sikre en retfærdig omstilling

(initiativudtalelse)

(2018/C 440/01)

Ordfører: **Franca SALIS-MADINIER**

Plenarforsamlingens beslutning	15.2.2018
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 29, stk. 2
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedttaget i sektionen	4.9.2018
Vedttaget på plenarforsamlingen	19.9.2018
Plenarforsamling nr.	537
Resultat af afstemningen	183/1/2
(for/imod/hverken for eller imod)	

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Kunstig intelligens (AI) og robotteknologi vil udvide og forstærke virkningerne af økonomiens digitalisering for arbejdsmarkedet ⁽¹⁾. Tekniske fremskridt har til alle tider haft indflydelse på arbejde og beskæftigelse og krævet nye former for sociale og samfundsmæssige rammer. EØSU er overbevist om, at den teknologiske udvikling kan bidrage til økonomiske og sociale fremskridt, men mener, det vil være en fejl at overse dens globale indvirkning på samfundet. I arbejdsmiljøet vil AI udvide og forstærke omfanget af arbejdspladsernes automatisering ⁽²⁾. Derfor ønsker EØSU at bidrage til forberedelsen af de sociale forandringer, som vil ledsage den voksende udbredelse af kunstig intelligens og robotteknologi, med en styrket og fornyet europæisk social model.

1.2. EØSU vil fremhæve AI's potentiale og anvendelsesmuligheder, især inden for sundhedspleje, sikkerhed i transportmidler og energi, bekæmpelse af klimaforandringer og foregribelse af cybertrusler. EU, regeringerne og civilsamsfundsorganisationerne vil spille en vigtig rolle i den fulde udnyttelse af de fordele, som AI byder på, navnlig for personer med handicap eller nedsat mobilitet samt ældre og personer med kroniske sygdomme.

⁽¹⁾ D. Acemoglu, P. Restrepo, (2018), »Artificial Intelligence, Automation and Work«, NBER Working Paper 24196, januar 2018. Se også: Conseil d'orientation pour l'emploi (2017), Automatisation, numérisation et emploi (Frankrigs råd for tilsyn med beskæftigelsen, 2017: automatisering, digitalisering og beskæftigelse) (Bind 1) (www.coe.gouv.fr).

⁽²⁾ D. Acemoglu, op.cit.; Conseil d'orientation pour l'emploi, 2017 (fransk rådgivende organ om beskæftigelse, 2017), op.cit.

1.3. Imidlertid mangler EU data om den digitale økonomi og den deraf følgende sociale omstilling. EØSU anbefaler at forbedre de statistiske værktøjer og styrke forskningen især om AI, anvendelsen af industri- og serviceroboter, tingenes internet og de nye økonomiske modeller (platformøkonomi, nye beskæftigelses- og arbejdsformer).

1.4. EØSU henstiller, at Kommissionen fremmer og støtter gennemførelsen af undersøgelser i de europæiske sektordialogudvalg om de sociale konsekvenser af AI og robotteknologi og i bredere forstand af økonomiens digitalisering.

1.5. AI og robotteknologi vil antagelig flytte og forandre arbejdspladserne, afskaffe nogle og skabe nye. Under alle omstændigheder skal EU sikre alle lønmodtagere og selvstændige eller proformaselvstændige adgang til social beskyttelse i overensstemmelse med den europæiske søjle for sociale rettigheder.

1.6. Kommissionen har forslået at styrke Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen, så den kan være til gavn for bl.a. lønmodtagere, som mister deres arbejde, og selvstændige, som lukker deres virksomhed på grund af digitaliseringen af økonomien⁽³⁾. EØSU ser det som et skridt hen mod oprettelsen af en decideret EU-fond for omstilling, som vil bidrage til en socialt ansvarlig forvaltning af den digitale omstilling.

1.7. EØSU anbefaler, at de principper, tilsagn og forpligtelser, som er fastlagt i eksisterende retsakter og vedtaget af de europæiske institutioner og af arbejdsmarkedets parter om information og høring af arbejdstagerne⁽⁴⁾ navnlig ved indførelse af nye teknologier, herunder AI og robotteknologi, overholdes og skærpes. EØSU opfordrer indtrængende til at udforme **en inklusiv EU-dagsorden for AI**, som er baseret på disse retsakter og den europæiske søjle for sociale rettigheder, og som inddrager alle interessenter.

1.8. EØSU henstiller, at de etiske retningslinjer for AI, som Kommissionen vil udarbejde, udstikker klare grænser i samspillet mellem arbejdstagere og intelligente maskiner, som sikrer, at mennesket aldrig bliver én, der blot udfører maskinens ordrer. Med udgangspunkt i inklusiv AI skal disse retningslinjer fastlægge principper for deltagelse i, ansvar for og ejerskab til produktionsprocesserne, således at arbejdet — sådan som det understreges i ILO's forfatning — giver dem, der udfører det, den tilfredsstillende at udøve deres færdigheder og kundskaber i fuld udstrækning og bidrage bedst muligt til den fælles velfærd.

1.9. EØSU anbefaler ligeledes, at retningslinjerne omfatter principper om gennemsigtighed i anvendelsen af AI-systemer til rekruttering, evaluering og ledelsesmæssig kontrol af arbejdstagere samt principper om sundhed og sikkerhed og forbedring af arbejdsforholdene. Endelig skal de sikre beskyttelsen af rettigheder og frihedsrettigheder i behandlingen af arbejdstagernes oplysninger samt overholdelsen af principperne om ikkeforskelsbehandling.

1.10. Gennemførelsen af de etiske retningslinjer for AI bør overvåges. Et europæisk observationscenter for etik og AI-systemer kan eventuelt få tildelt denne overvågningsrolle, herunder i virksomhederne.

1.11. EØSU anbefaler ligeledes, at teknikere specialiseret i og udviklere af intelligente maskiner uddannes i etik for at undgå, at der opstår nye former for digitale Taylorsystemer, hvor mennesket er forvist til at udføre maskinernes ordrer. Udbredelsen af bedste praksis og udvekslingen af erfaringer på området bør fremmes.

1.12. EØSU henstiller, at princippet om lovbestemt ansvar afklares. I forholdet mellem menneske og maskine bør de nye sundheds- og sikkerhedsrisici indgå i en mere ambitiøs tilgang under direktivet om produktansvar⁽⁵⁾.

1.13. I betragtning af risikoen for social polarisering i den digitale omstilling henstiller EØSU til EU-institutionerne at indlede en debat om finansieringen af de offentlige budgetter og de sociale beskyttelsesordninger i en økonomi, hvor mængden af robotter vokser⁽⁶⁾, mens skatten på arbejde fortsat er skatteindtægternes hovedkilde i Europa. For at efterleve princippet om retfærdighed bør denne debat med fordel omfatte omfordelingen af gevinsten ved digitalisering.

⁽³⁾ COM(2018) 380 final.

⁽⁴⁾ Direktiv 2002/14/EF; fælles hensigtserklæring fra UNICE-CES-CEEP om social dialog og ny teknologi, 1985; fælles udtalelse fra arbejdsmarkedets parter om nye teknologier, arbejdets tilrettelæggelse og arbejdsmarkedets tilpasningsevne, 1991; referenceammer for retningslinjer for håndtering af omstillingen og de deraf følgende sociale konsekvenser, 2003.

⁽⁵⁾ COM(2018) 246 final.

⁽⁶⁾ <https://ifr.org/ifr-press-releases/news/robots-double-worldwide-by-2020>

2. Indledning

2.1. Udviklingen i kunstig intelligens har været uregelmæssig, siden konceptet dukkede op i 1956 og op gennem hele anden halvdel af det 20. århundrede. Kunstig intelligens har skiftevis vakt store forhåbninger og store skuffelser. Men i de senere år har kunstig intelligens fået et fornyet, kraftigt opsving, som skyldes indsamlingen, struktureringen og lagringen af hidtil uhørte datamængder (*big data*) i menneskehedens historie og den eksponentielle forøgelse af computerens beregningskraft og af algoritmekapaciteten.

2.2. EØSU udarbejdede en udtalelse om kunstig intelligens i 2017 ⁽⁷⁾, som kommer ind på en lang række udfordringer. Som det fremhæves i nævnte udtalelse, findes der ingen entydig definition af kunstig intelligens. I nærværende udtalelse betragter vi kunstig intelligens som et fagområde, der sigter mod at anvende digital teknologi til at skabe systemer, som er i stand til selvstændigt at efterligne menneskets kognitive funktioner, herunder navnlig opfattelsen af data, en slags forståelse og tilpasning (problemløsning, maskinræsonneren og -læring).

2.3. AI-systemer er i dag i stand til selv at løse komplekse problemer, der sommetider ligger uden for den menneskelige intelligens rækkevidde. Der synes at være utallige anvendelsesmuligheder såvel i bank-, forsikrings- og transportsektoren og inden for sundhedspleje, uddannelse, energi, marketing og forsvar som i industri-, bygge- og anlægs-, landbrugs- og håndværkssektoren m.fl. ⁽⁸⁾. Det forventes, at AI vil forbedre produktionsprocessernes effektivitet for varer og tjenesteydelser, stimulere virksomhedernes rentabilitet og bidrage til økonomisk vækst.

2.4. Det nye opsving i kunstig intelligens rejser også mange spørgsmål om dens potentielle rolle i samfundet, grad af autonomi og samspil med mennesket. Som nævnt i EØSU's udtalelse fra 2017 om AI ⁽⁹⁾ drejer det sig især om etik, sikkerhed, gennemsigtighed, privatliv og arbejdsstandarder, uddannelse, tilgængelighed, lovgivning, styreform og demokrati.

2.5. De forskellige tilgange bør samkøres i diskussionen om AI for at trække debatten ud af det gængse økonomiske spor, den sommetider synker ned i. En sådan tværfaglig ramme vil være relevant i analysen af konsekvenserne af AI for arbejdsmiljøet, som jo er et af de vigtigste steder for samspil mellem kunstig intelligens og menneske. Teknikken har til alle tider haft indvirkning på arbejdet. Virkningerne af AI for arbejde og beskæftigelse kræver derfor særlig opmærksomhed på politisk plan, da institutionernes rolle bl.a. går ud på at sikre de økonomiske omstillingsprocessers sociale bæredygtighed ⁽¹⁰⁾.

2.6. Formålet med denne initiativudtalelse er at sætte fokus på de udfordringer, som kunstig intelligens udgør for arbejde og job, herunder arbejdets art, arbejdsvilkårene og arbejdets tilrettelæggelse. Som EØSU tidligere har understreget ⁽¹¹⁾, er det nødvendigt med bedre statistikker og bedre forskning for at kunne udarbejde prognoser for udviklingen på arbejdsmarkedet samt klare indikatorer om en række tendenser vedrørende bl.a. arbejdets kvalitet, polariseringen af beskæftigelsen og indtægterne samt arbejdsforholdene under den digitale omstilling. EU mangler data om den såkaldt kollaborative økonomi, platformene for tilkaldearbejde og de nye modeller for underentreprise på nettet og om anvendelsen af industrirobotter og servicrobotter til personassistance, tingenes internet og anvendelsen og spredningen af AI-systemer.

3. Kunstig intelligens og udviklingen i mængden af arbejde

3.1. Spørgsmålet om, hvilken indvirkning indførelsen af AI og robotteknologi vil få på mængden af arbejde i de forskellige produktionsprocesser, er kontroversielt. Adskillige undersøgelser har forsøgt at besvare spørgsmålet uden at nå frem til en videnskabelig konsensus. De forskelligartede resultater af disse undersøgelser (fra 9 % til 54 % truede arbejdspladser ⁽¹²⁾) afspejler det komplekse valg af metoder og deres afgørende indflydelse på forskningsresultaterne.

3.2. Prognoserne er usikre, fordi andre faktorer end det tekniske potentiale for automatisering spiller ind, f.eks. den politiske, lovgivningsmæssige, økonomiske og demografiske udvikling og befolkningens accept. Det er ikke nok, at teknologien er parat, for at sikre dens anvendelse og udbredelse.

⁽⁷⁾ EUT C 288 af 31.8.2017, s. 1.

⁽⁸⁾ Se bl.a.: <https://www.techemergence.com>

⁽⁹⁾ EUT C 288 af 31.8.2017, s. 1.

⁽¹⁰⁾ Eurofound (2018), *Automation, digitalisation and platforms: Implications for work and employment*, Den Europæiske Unions Publikationskontor, Luxembourg.

⁽¹¹⁾ EUT C 13 af 15.1.2016, s. 161.

⁽¹²⁾ Frey & Osborne, 2013; Bowles, 2014; Arntz, Gregory & Zierahn, 2016; Le Ru, 2016; McKinsey, 2016; OECD, 2017; se også sonderende udtalelse, CCMI/136 (EUT C 13 af 15.1.2016, s. 161).

3.3. Endelig er det stadig umuligt at forudsige en nettostatus for job, som kan automatiseres i den enkelte sektor, uden at tage højde for, hvordan erhvervene ændrer sig, og hvor hurtigt der skabes nye job. Udviklingen af AI-systemer vil nemlig være betinget af nye ingeniør-, IT-, og IKT-job (ingeniører, teknikere og operatører) og nye job inden for massedata (*big data*): datarådgivere, dataanalytikere, datavridere m.fl.

3.4. De offentlige institutioners rolle vil gå ud på at sikre den sociale bæredygtighed af den digitale omstilling, der kan påvirke både arbejdspladsernes antal og kvalitet⁽¹³⁾. En af de risici, som eksperterne har fremhævet, er, at jobbene polariseres mellem superstjernerne på den ene side, som har de rigtige kvalifikationer til den digitale økonomi, og taberne på den anden side, hvis kvalifikationer, erfaring og færdigheder lidt efter lidt bliver forældede på grund af denne omstilling. I sin meddelelse for nylig⁽¹⁴⁾ foreslår Kommissionen en løsning på denne udfordring, der hovedsagelig drejer sig om indsatsen inden for uddannelse og erhvervsuddannelse, forbedring af de grundlæggende læse-, skrive-, og talfærdigheder samt af de digitale færdigheder. Denne løsning fortjener de økonomiske og sociale aktørers støtte bl.a. som led i den sociale dialog på nationalt, europæisk, tværfagligt og sektorspecifikt niveau⁽¹⁵⁾.

3.5. EØSU mener imidlertid ikke, at denne indsats vil være tilstrækkelig til at løse alle udfordringerne, navnlig ikke usikkerheden omkring udviklingen for arbejdspladserne. Tre andre områder bør udforskes nærmere, nemlig inklusiv AI, foregribelse af forandringerne og endelig, når socialplaner i forbindelse med kollektive afskedigelser er uundgåelige, socialt ansvarlige og regulerede omstruktureringer.

4. Inklusiv og intelligent AI og robotteknologi

4.1. EØSU støtter princippet om en **dagsorden for inklusiv AI og robotteknologi**. Det betyder, at det ved indførelse i virksomhederne af nye processer baseret på nye teknologier vil være hensigtsmæssigt at inddrage medarbejderne i processernes funktionsvilkår. Som WRR⁽¹⁶⁾ bemærker, kan inklusiv og intelligent indførelse af nye teknologier, hvor medarbejderne stadig er centrale i processerne og medvirker i forbedringen af disse, bidrage til at fremme forbedringen af produktionsprocesserne⁽¹⁷⁾.

4.2. I betragtning af den rolle, som algoritmerne kan spille i ansættelses- og arbejdsforholdene og vilkårene for vurdering af de arbejdsmæssige evner, støtter EØSU princippet om **gennemsigtighed** af algoritmer, som ikke går ud på at afsløre koderne, men på gøre parametrene og kriterierne for de beslutninger, der træffes, forståelige. Der skal altid være en mulighed for et menneskeligt hensyn.

4.3. Kunstig intelligens, som sætter arbejdstageren i centrum, tager hensyn til holdningerne blandt de personer, som skal arbejde inden for rammerne af de nye teknologiske processer, fastlægger klare definitioner af de opgaver og det ansvar, som forbliver i arbejdstagernes hænder, og bevarer arbejdstagernes ejerskab til arbejdet i en vis form, således at de ikke bare udfører ordrer.

4.4. Princippet om lovbestemt **ansvar** bør afklares. Industri- og serviceroboter samarbejder i stigende omfang med mennesker. AI gør det muligt for robotterne at komme ud af deres bur, og der kan ske ulykker og uheld⁽¹⁸⁾. Derfor skal ansvaret for autonome systemer i tilfælde af ulykker eller uheld være klart fastlagt, og risiciene for arbejdstagernes sundhed og sikkerhed bør kunne være dækket. Kommissionen indleder en overvejelse om disse nye risici i forbindelse med direktivet om produktansvar⁽¹⁹⁾. Hvad angår sikkerhed på arbejdspladsen, bør denne tilgang være mere ambitiøs.

4.5. Princippet om **retfærdighed** i arbejdssammenhænge handler om ikke at berøve arbejdstageren ejerskabet til sit arbejde. En række eksperter understreger risikoen for, at AI bidrager til en form for faglig dequalificering af arbejdstagerne. Som nævnt i ILO's forfatning er det derfor vigtigt at sikre, at arbejdet giver dem, der udfører det, den tilfredsstillende at udøve deres færdigheder og kundskaber i fuld udstrækning og bidrage bedst muligt til den fælles velfærd. Set fra et ledelsessynspunkt drejer det sig også om at bevare motivationen til at arbejde.

⁽¹³⁾ <http://www.oecd.org/employment/future-of-work/>

⁽¹⁴⁾ COM(2018) 237 final.

⁽¹⁵⁾ EUT C 367 af 10.10.2018, s. 15.

⁽¹⁶⁾ Nederlandsk videnskabeligt råd for regeringens politik.

⁽¹⁷⁾ <https://english.wrr.nl/latest/news/2015/12/08/wrr-calls-for-inclusive-robot-agenda>

⁽¹⁸⁾ Se Det Europæiske Arbejds miljøagenturs arbejder om »risici i fremvækst« (<https://osha.europa.eu/fr/emerging-risks>). Ifølge agenturet bør de nuværende tilgange og tekniske standarder, som sigter mod at beskytte arbejdstagere mod de risici, der er forbundet med at arbejde sammen med kollaborative robotter, revideres under hensyn til denne udvikling.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 246 final.

5. Foregribelsen af forandringerne

5.1. I adskillige undersøgelser i de senere år bemærkes en svækkelse af den sociale dialog i Europa og sommetider i medlemsstaterne til trods for ønsket om at stimulere den, som Kommissionen og Det Europæiske Råd har givet udtryk for. Den sociale dialog er ikke desto mindre et af de mest velegnede værktøjer til at håndtere digitaliseringens sociale udfordringer. Derfor henstiller EØSU på det kraftigste, at denne dialog gøres til en løbende praksis i virksomhederne og på alle relevante niveauer med det formål at forberede forandringerne på en socialt acceptabel måde. EØSU minder om, at den sociale dialog er en af de bedste garantier for ro på arbejdsmarkedet og begrænsning af uligheder. Ud over de politiske erklæringer om stimulering har EU-institutionerne et stort ansvar for at fremme og vedligeholde den sociale dialog.

5.2. Især når det gælder indførelse af disse teknologier, bør den sociale dialog åbne mulighed for at kende udsigterne til forandringer i produktionsprocesserne på virksomheds- og sektorniveau, vurdere de nye behov for kvalifikationer og uddannelse samt gøre sig overvejelser på et tidligere trin om anvendelsen af AI med henblik på at forbedre tilrettelæggelses- og produktionsprocesserne, styrke arbejdstagernes kvalifikationer og optimere de ressourcer, som frigives af AI, til at udvikle nye produkter og tjenesteydelser eller til at forbedre kundeservicekvaliteten.

5.3. Socialt ansvarlige omstruktureringer

5.4. Når socialplaner i forbindelse med kollektive afskedigelser er uundgåelige, består udfordringerne i en social forvaltning af disse omstruktureringer. Som de europæiske arbejdsmarkedsparter understregede i deres referenceamner for retningslinjer for håndtering af omstillingen og de deraf følgende sociale konsekvenser⁽²⁰⁾, fremhæver adskillige case studies vigtigheden af at søge alle de mulige alternativer til afskedigelser såsom uddannelse, omskoling og støtte til virksomhedsetablering.

5.5. Ved omstruktureringer skal oplysning og høring af arbejdstagerne i overensstemmelse med EU-direktiverne på området⁽²¹⁾ gøre det lettere at foregribe risici, lette arbejdstagernes adgang til uddannelse i virksomheden, bidrage til at tilrettelægge arbejdet på en mere fleksibel måde inden for sikre rammer og fremme arbejdstagernes inddragelse i den enkelte virksomheds aktiviteter og fremtid.

5.6. Endelig skal EU, sådan som Kommissionen med god grund understreger, sikre alle lønmodtagere, selvstændige eller proformaselvstændige adgang til **social beskyttelse** »uanset ansættelsesforholdets art og varighed« i overensstemmelse med den europæiske søjle for sociale rettigheder⁽²²⁾.

6. AI og nye arbejdsvilkår

6.1. Den 25. april 2018 foreslog Kommissionen en EU-tilgang til fremme af politikker for investering i udvikling af AI og indførelse af etiske retningslinjer for AI. Kommissionen påpegede potentialet for forandring af vores samfund gennem AI-teknologier især inden for transport, sundhedspleje og produktionsindustri.

6.2. Dette potentiale for forandring kommer til udtryk i produktionsprocesserne og har ligeledes indvirkning på arbejdets indhold. Indvirkningen kan vise sig at være positiv, især med hensyn til hvordan AI kan forbedre disse processer og arbejdets kvalitet. Samme positive virkninger kan vise sig i en fleksibel tilrettelæggelse af arbejdet, hvor beslutningsbeføjelserne i højere grad deles, og hvor autonome arbejdshold, alsidighed, horisontal tilrettelæggelse og en innovativ og deltagerorienteret praksis i større grad er vigtigt⁽²³⁾.

6.3. Som EØSU⁽²⁴⁾ og Kommissionen selv fremhæver, kan AI hjælpe arbejdstagerne med gentagne, anstrengende og endog farlige opgaver, og visse AI-anvendelser kan forbedre arbejdstagernes trivsel og gøre deres hverdag lettere.

6.4. Men denne vision ledsages af nye spørgsmål, navnlig hvad angår samspillet mellem AI og arbejdstageren og ændringen i arbejdets indhold. I hvor høj grad vil intelligente maskiner kunne arbejde autonomt på fabrikker, i virksomheder og på kontorer, og hvordan vil komplementariteten med menneskets arbejde være? EØSU understreger, at det er altafgørende at have en definition af forholdet mellem menneske og maskine i det nye arbejdsunivers. En tilgang med fokus på den menneskelige overvågning af maskiner er af yderste vigtighed⁽²⁵⁾.

⁽²⁰⁾ Fælles tekst fra UNICE, CEEP, UEAPME og EFS, 16.10.2003.

⁽²¹⁾ Direktiv 2002/14/EF om indførelse af en generel ramme for information og høring af arbejdstagerne i EU.

⁽²²⁾ EUT C 303 af 19.8.2016 s. 54; EUT C 173 af 31.5.2017, s. 15; EUT C 129 af 11.4.2018, s. 7; EUT C 434 af 15.12.2017, s. 30.

⁽²³⁾ EUT C 434 af 15.12.2017, s. 30.

⁽²⁴⁾ EUT C 367 af 10.10.2018, s. 15.

⁽²⁵⁾ EUT C 288 af 31.8.2017, s. 1; EUT C 367 af 10.10.2018, s. 15.

6.5. Som udgangspunkt er det ikke etisk acceptabelt, at AI pålægger et menneske tvang, eller at mennesket betragtes som én, der blot udfører de opgaver, på den måde og inden for den frist, som dikteres af maskinen. Imidlertid synes den etiske grænse sommetider at være overskredet⁽²⁶⁾. Derfor skal denne grænse fastlægges klart i de etiske retningslinjer for AI.

6.6. Det bør være en prioritet for EU at undgå nye former for digitale Taylorsystemer, som dirigeres af udviklere af intelligente maskiner. Som EØSU bemærkede for nylig, skal de europæiske forskere, ingeniører, udviklere og iværksættere, der bidrager til udviklingen og commercialiseringen af AI-systemer, derfor handle i overensstemmelse med kriterier for etisk og socialt ansvar. Af hensyn til denne pligt bør etik og humanistiske fag indgå i ingeniøruddannelsens studieplan⁽²⁷⁾.

6.7. Et andet spørgsmål handler om overvågning og ledelsesmæssig kontrol. Alle er enige om, at det er nødvendigt med en rimelig overvågning af produktionsprocesserne og følgelig også af det udførte arbejde. I dag åbner nye teknologiske værktøjer potentielt mulighed for at indføre intelligente systemer til tidstro, total kontrol med arbejdstagerne med risiko for en overvågning og en kontrol, der kommer helt ud af proportioner.

6.8. Det rimelige og forholdsmæssige i kontrollen med arbejdets udførelse, præstationsindikatorerne og tillidsforholdet mellem den ledende og den ledede fortjener også at stå på den sociale dialogss dagsorden på nationalt, europæisk, tværfagligt og sektorspecifikt niveau.

6.9. Spørgsmålet om tendentiose algoritmer og uddannelsesdata samt mulige uheldige diskriminerende virkninger er stadig kontroversielt. Der er dem, der mener, at algoritmer og forventningsanalyseprogrammer til rekruttering kan formindske forskelsbehandling ved ansættelse og fremme en mere intelligent rekruttering. Andre mener, at rekrutteringsprogrammer altid risikerer, selv ufrivilligt, at afspejle holdningerne hos disse rekrutteringsrobotters programmører. Ifølge nogle eksperter vil algoritmiske modeller aldrig kunne være andet end holdninger, som er pakket ind i matematik⁽²⁸⁾. Derfor bør det sikres, at der findes en mulighed for et menneskeligt hensyn (i tilknytning til ovennævnte princip om gennemsigtighed, dvs. retten til at få indsigt i beslutningskriterierne), og at dataindsamlingen og -behandlingen opfylder principperne om forholdsmæssighed og formålstjenelighed. Under alle omstændigheder må dataene ikke anvendes til andre formål end dem, de er indsamlet til⁽²⁹⁾.

6.10. Den mulighed, som den generelle forordning om databeskyttelse giver medlemsstaterne for gennem lov eller kollektive overenskomster at fastsætte mere specifikke regler for at sikre beskyttelsen af rettigheder og frihedsrettigheder i behandlingen af medarbejdernes personoplysninger under et ansættelsesforhold, er et vigtigt redskab, som medlemsstaterne og arbejdsmarkedets parter bør benytte sig af⁽³⁰⁾.

6.11. Det bør her påpeges, at risiciene ikke alene vedrører lønmodtagere. Den voksende brug af underleverandører via internettet, platformarbejde og forskellige former for crowdworking ledsages også af nye automatiserede systemer for kontrol med præstationer og arbejdsindsats, hvis etiske grænser sommetider synes at være overskredet (platformens aktivering af arbejdstagerens webcam, fjernbetjent skærmdump o.l.).

6.12. Ofte er disse platformes algoritmer, som bl.a. bestemmer den selvstændiges vederlag, digitale omdømme og muligheder for adgang til opgaver, uigennemsigtige. Arbejdstagerne får ikke forklaret virkemåderne, og de har ikke adgang til de funktionskriterier, der gælder for dem.

7. Forberedelse af en fair omstilling

7.1. På mellemlang sigt opfordrer risikoen for social polarisering, som fremhæves af adskillige eksperter, til en indgående overvejelse om vores sociale modellers fremtid, herunder deres finansiering. EØSU anmoder Kommissionen om at indlede en debat om skat og finansiering af de offentlige budgetter og de kollektive socialsikringsordninger i en økonomi, hvor mængden af robotter vokser hurtigt⁽³¹⁾, mens skatten på arbejde fortsat er skatteindtægternes hovedkilde i Europa. Debatten bør omfatte omfordelingen af udbyttet fra digitaliseringen.

⁽²⁶⁾ Flere europæiske medier har berettet om arbejdsforholdene i visse logistikcentre, hvor arbejdstagerene er fuldstændig underlagt algoritmer, som angiver, hvad de skal gøre inden for en bestemt tid, og hvor deres præstationer måles i realtid.

⁽²⁷⁾ EUT C 367 af 10.10.2018, s. 15.

⁽²⁸⁾ Cathy O'Neil, Harvard PhD and data scientist, »models are opinions embedded in mathematics« (<https://www.theguardian.com/books/2016/oct/27/cathy-oneil-weapons-of-math-destruction-algorithms-big-data>).

⁽²⁹⁾ Se bl.a. CNIL's arbejder (Den Nationale Kommission for Databehandling og Frihedsrettigheder) i Frankrig (»Hvordan kan mennesket bevare kontrollen? Etiske udfordringer ved algoritmer og kunstig intelligens.« https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/cnil_rapport_garder_la_main_web.pdf).

⁽³⁰⁾ Forordning (EU) 2016/679 (artikel 88).

⁽³¹⁾ <https://ifr.org/ifr-press-releases/news/robots-double-worldwide-by-2020>

7.2. Kommissionen forslår at styrke Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen (EGF), så den bl.a. kan være til gavn for lønmodtagere, som mister deres arbejde, og selvstændige, som lukker deres virksomhed på grund af økonomiens digitalisering og automatisering⁽³²⁾. EØSU ser det som et skridt hen mod oprettelsen af en decideret EU-fond for omstilling, som bidrager til foregribelse og en socialt ansvarlig forvaltning af den digitale omstilling og de deraf følgende omstruktureringer.

7.3. De sociale og i bredere forstand samfundsmæssige aspekter ved AI er i stigende grad genstand for nationale debatter. Forhandlingerne for nylig i det britiske Parlament⁽³³⁾ og i det franske Senat afslørede behovet for at fremme en etisk tilgang til AI, som bygger på en række principper såsom de algoritmiske systemers loyalitet, gennemsigtighed og forklarlighed, AI-anvendelsernes etik og ansvarlighed, bevidstgørelse af forskere, eksperter og specialister om potentielt misbrug af deres forskningsresultater. I Frankrig præsenteres Cédric Villanis rapport som et ønske om at give AI mening⁽³⁴⁾. Flere eksperter fra universiteterne i Yale, Stanford, Cambridge og Oxford advarer om AI's uløste sårbarheder og fremhæver den uomgængelige nødvendighed af at forudse, forebygge og afbøde dem⁽³⁵⁾. Ligeledes har Quebecs forskningsfonde (FRQ) i partnerskab med universitetet i Montreal i nogle måneder arbejdet med et projekt om et globalt observationsorgan for samfundsmæssige indvirkninger af AI og robotteknologi⁽³⁶⁾.

7.4. Alle disse initiativer viser behovet for at trække debatten om AI ud af de gængse økonomiske og tekniske spor og udvide den offentlige debat om, hvilken rolle samfundet vil have AI til at spille også i arbejdsmiljøet. En sådan debat vil gøre det muligt at undgå fælden med falske modsætninger mellem et fuldstændig naivt og optimistisk synspunkt og en katastrofevision⁽³⁷⁾. Det første vigtige skridt er at starte debatten på nationalt plan, men EU har også en rolle at spille, bl.a. med at fastlægge etiske retningslinjer for AI, som Kommissionen er begyndt på.

7.5. Spørgsmålet om retningslinjernes anvendelse bør overlades til et observationsorgan for etik og AI-systemer. Det er vigtigt, at AI og AI-anvendelserne gavner borgernes trivsel og frigørelse under overholdelse af de grundlæggende rettigheder, og at de ikke bidrager direkte eller indirekte til ejerskabsberøvelse, aflæring, faglig dequalificering og tab af selvstændighed. Princippet om, at mennesket bevarer kontrollen i alle sammenhænge, herunder arbejdssammenhænge, bør udmønte sig i konkrete anvendelser.

7.6. Princippet bør ligeledes gælde i andre aktivitetssektorer, f.eks. for sundhedspersoner, der leverer tjenesteydelser i tæt tilknytning til menneskers liv, sundhed, sikkerhed og livskvalitet. Kun strenge etiske regler vil kunne sikre, at ikke alene arbejdstagere, men også forbrugere, patienter, kunder og tjenesteydere vil kunne drage fuld fordel af de nye AI-anvendelser.

Bruxelles, den 19. september 2018.

Luca JAHIER

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽³²⁾ COM(2018) 380 final.

⁽³³⁾ <https://www.parliament.uk/ai-committee>

⁽³⁴⁾ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid128577/rapport-de-cedric-villani-donner-un-sens-a-l-intelligence-artificielle-ia.html>

⁽³⁵⁾ https://www.eff.org/files/2018/02/20/malicious_ai_report_final.pdf

⁽³⁶⁾ <http://nouvelles.umontreal.ca/article/2018/03/29/le-quebec-jette-les-bases-d-un-observatoire-mondial-sur-les-impacts-societaux-de-l-ia/>.

⁽³⁷⁾ D. Acemoglu, op.cit. Se også Eurofound 2018, *Automation, digitalisation and platforms: Implications for work and employment*, Den Europæiske Unions Publikationskontor, Luxembourg, s. 23: »The risks comprise unwarranted optimism, undue pessimism and mistargeted insights«.